

Interdyscyplinarne spojrzenie
na wsparcie dziecka i jego rodziny
w procesie wczesnej interwencji

TOM 24 (1/2017)
Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji
Osób Niepełnosprawnych

Interdyscyplinarne spojrzenie
na wsparcie dziecka i jego rodziny
w procesie wczesnej interwencji

pod redakcją naukową
Sylwii Wrony i Szymona Godawy

Rada Naukowa (Advisory Board)

Józef Binnebesel, Jacek Bleszyński, Maria Chodkowska, Petr Franiok, Mieczysław Gulda, Ladislav Horňák, Aniela Korzon, Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, Viktor Lechta, Anna Nowak, Janusz Nowotny, Edward Saulicz, Adam Stankowski, Astrid Kohl, Ann-Katrin Swärd, Wiesław Theiss, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Janina Wyczesany, Jolana Hroncová, Beata Cytowska, Anna Zamkowska, Eva Zezulková

Redaktor naczelny (Editor-in-Chief)

Zenon Gajdzica

Zastępcy redaktora naczelnego (Deputy Editor-in-Chief)

Anna Klinik, Jerzy Rottermund

Sekretarz Redakcji (Assistant Editor)

Ilona Fajfer-Kruczek

Redaktor statystyczny (Statistical Editor)

Adam Mikrut

Redaktorzy językowi (Language Editors)

*Anna Krotofil (język polski), Agata Cienciała (język angielski),
Petr Franiok (język czeski), Ladislav Horňák (język słowacki)*

Redaktorzy tematyczni (Subject Editors)

*Zenon Gajdzica (teoretyczne podstawy pedagogiki specjalnej), Anna Klinik (polityka społeczna i pedagogika terapeutyczna), Jerzy Rottermund (fizjoterapia i rehabilitacja medyczna),
Sylvia Wrona (tyflopädagogika), Dorota Prysak (oligofrenopedagogika),
Magdalena Belza-Gajdzica (surdopedagogika),
Ladislav Horňák (pedagogika międzykulturowa),
Ilona Fajfer-Kruczek (rehabilitacja społeczna, resocjalizacja i pedagogika penitencjarna)*

Redakcja merytoryczna tomu (Content Editors of the issue)

Sylvia Wrona, Szymon Godawa

Lista recenzentów (List of Reviewers)

Józef Binnebesel, Jacek Bleszyński, Stanisława Byra, Maria Chodkowska, Beata Cytowska, Ingrid Emmerová, Beata Jachimczak, Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk, Remigiusz Kijak, Aniela Korzon, Amadeusz Krause, Piotr Majewicz, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Bernadeta Szczupał, Grzegorz Szumski, Janina Wyczesany, Anna Zamkowska, Marzenna Zaorska, Ewa Zezulková, Jolanta Zielińska, Teresa Żółkowska, Agnieszka Żyta

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Sylvia Wrona, Szymon Godawa</i>)	9
<i>Lucyna Legierska</i> Interdyscyplinarność w zespołach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka	13
<i>Iwona Wendreńska, Małgorzata Satola</i> Percepcja procesu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka z perspektywy rodziców i specjalistów	25
<i>Jana Lopúchová, Hana Kolníková</i> Raná Starostlivosť o rodiny s deťmi so zrakovým postihnutím - z výskumu názorov rodičov	41
<i>Kateřina Kroupová</i> The concept of counseling as a predictor of the quality of life of families with children with visual impairment	57
<i>Veronika Růžičková</i> Early intervention as a determinant of the quality of life of an individual with visual impairment	71
<i>Hanna A. Alonim</i> Early identification of the prodrome of autism: clinical and research perspectives	83
<i>Zdenka Šándorová</i> Raná péče v systému sociální politiky a sociálních služeb v České republice	97

Hana Kolníková, Jana Lopúchová

Dieťa s poruchou autistického spektra v inkluzívnom vzdelávaní materskej školy 107

Hanna A. Alonim

Summary of presentation identification of very early signs of presentation identification of very early signs of autism 121

Contents

Introduction (<i>Sylvia Wrona, Szymon Godawa</i>)	9
<i>Lucyna Legierska</i> Interdisciplinarity in teams for early support of the child's development	13
<i>Iwona Wendreńska, Małgorzata Satola</i> Perception of the process of a child's early developmental support from the standpoint of parents and specialists	25
<i>Jana Lopúchová, Hana Kolníková</i> Early intervention for families with visually impaired children – studies into parental opinions	41
<i>Kateřina Kroupová</i> The concept of counseling as a predictor of the quality of life of families with children with visual impairment	57
<i>Veronika Růžičková</i> Early intervention as a determinant of the quality of life of an individual with visual impairment	71
<i>Hanna A. Alonim</i> Early identification of the prodrome of autism: clinical and research perspectives ...	83
<i>Zdenka Šándorová</i> Early intervention in the social policy and social services in the Czech Republic	97

Jana Lopúchová, Hana Kolníková

A pre-school age child with autism spectrum in inclusive education 107

Hanna A. Alonim

Summary of presentation identification of very early signs of presentation
identification of very early signs of autism 121

Wprowadzenie

*Troska o dziecko
jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem
stosunku człowieka do człowieka.*

Jan Paweł II

Wczesna interwencja to interdyscyplinarne działania ukierunkowane na wsparcie rozwoju małego dziecka oraz jego rodziny. Z jednej strony, głównym celem tego procesu jest ukształtowanie takich interakcji pomiędzy opiekunami a dzieckiem, które w najlepszy sposób będą usprawniać jego funkcjonowanie fizyczne, psychiczne i społeczne. Z drugiej, prowadzone działania mają wspierać i rozwijać umiejętności oraz możliwości opiekunów w realizacji głównego celu wczesnej interwencji.

Działania te są możliwe po dokonaniu przez interdyscyplinarny zespół specjalistów szybkiej i bardzo wczesnej diagnozy. O skuteczności tego procesu decyduje czas – im szybciej zostaną zauważone nieprawidłowości rozwojowe u dziecka, tym skuteczniejsze może okazać się wsparcie. Implikacją tego są o wiele łagodniejsze konsekwencje ewentualnych zaburzeń rozwojowych determinujących dalsze życie dziecka.

Istotnym i często niedocenianym czynnikiem jest organizowanie wsparcia w kontekście całej rodziny. Powinniśmy postrzegać dziecko nie tylko przez pryzmat jego deficytów przeznaczonych do kompensacji i rehabilitacji, ale jako człowieka żyjącego w konkretnej rodzinie, która posiada określony potencjał oraz zasoby stanowiące podstawę działań wczesnej interwencji. Ich poznanie i wykorzystanie pozwala na zorganizowanie części wsparcia w naturalnym środowisku dziecka, czyli w jego domu rodzinnym. Takie podejście wymusza na specjalistach całościowe spojrzenie na proces wczesnej interwencji, obejmujący nie tylko czynniki psychospołecznego rozwoju, ale również te społeczne.

Holistyczne podejście do zagadnień związanych z wczesną interwencją umożliwia interdyscyplinarną i wielozakresową dyskusję wokół tych zagadnień. Tematyka ta znajduje się w obszarze zainteresowań licznych opracowań teoretycznych, debat oraz konferencji. Proces wczesnej interwencji to domena zainteresowań specjalistów reprezentujących różne środowiska: medyczne, psychologiczne i pedagogiczne. Szczególnie istotne zatem wydaje się integrowanie tych środowisk w celu uzyskania interdyscyplinarnego spojrzenia na praktykę i teorię w zakresie wczesnej interwencji.

Na Państwa ręce składamy kolejny numer „Problemów Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych”, zatytułowany *Interdyscyplinarne spojrzenie*

na wsparcie dziecka i jego rodziny w procesie wczesnej interwencji (t. 24, 1/2017). Prezentujemy w nim dziewięć artykułów przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, którzy poruszają m.in. problematykę związaną z budowaniem zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, angażowaniem rodziców w proces terapeutyczny, dietetyką jako czynnikiem często marginalizowanym, acz istotnym w procesie terapii dzieci, wsparciem rozwoju dzieci z dysfunkcją wzroku oraz wczesną diagnozą autyzmu.

Żywimy nadzieję, że prezentowany zbiór tekstów stanie się inspiracją do poszukiwań naukowych oraz przyczynkiem do dyskusji, polemik, refleksji nad rozwojem najmłodszego pokolenia i systemu organizowania szeroko pojętej pomocy oraz wsparcia.

Składamy serdeczne podziękowania wszystkim osobom zaangażowanym w powstanie niniejszego tomu „Problemów Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych”. Pragniemy również podziękować recenzentom za ich wkład merytoryczny i cenne uwagi oraz inspiracje do dalszej pracy naukowej.

Sylvia Wrona, Szymon Godawa

Introduction

*Care for a child
is the first and fundamental test
of the attitude of a human to a human*

John Paul II

Early intervention means interdisciplinary activities aimed at enhancing the development of small children and their families. On one hand, the main goal of this process is shaping such interactions between the guardians and the child which will facilitate this child's physical, mental and social functioning. On the other, the conducted activities should support and develop the skills and potentialities of the guardians in regard to the implementation of the main aim of early intervention.

These activities become feasible only after making a quick and very early diagnosis by an interdisciplinary team of specialists. The effectiveness of this process depends on time – the earlier a child's developmental dysfunctions are noticed, the more effective the support can become. This results in much lesser consequences of possible developmental disorders which can determine the child's future life.

What seems a significant but often underrated factor is organizing support in the context of the whole family. A child should not be perceived through their deficits meant for compensation and rehabilitation but as a person living in a particular family, which possesses certain capability and resources that constitute a basis for early intervention activities. Recognizing and making use of these potentialities allows for organizing partial support in the child's natural environment – family home. Such an approach necessitates a holistic view of specialists on the process of early intervention, which comprises not only the factors of psycho-social development but also social factors.

The holistic approach to the issues of early intervention enables interdisciplinary and multi-range discussion. This subject matter is dealt in numerous theoretical studies, debates and conferences. The process of early intervention is the field of interest for specialists representing different environments: medical, psychological and pedagogical ones. Therefore, it seems important to integrate these environments in order to obtain an interdisciplinary view upon the practice and theory of early intervention.

We provide the readers with another issue of “Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych” [Problems of Education, Rehabilitation and Socialization of the Disabled], entitled *Interdyscyplinarne spojrzenie na wsparcie dziecka i jego rodziny w procesie wczesnej interwencji* [An interdisciplinary view on supporting the child and family in the process of early intervention] (VOL 24,

1/2017). It comprises nine articles written by representatives of various scientific disciplines and they explore, among other things, the issues of building teams for early developmental support of the child, parental engagement in the therapeutic process, dietetics as a significant but frequently marginalized factor in the child's therapy, the developmental support for children with sight impairment, early diagnosis of autism.

We hope that the presented collection of studies will inspire to scientific research and will initiate discussion, polemics, and reflections upon the development of the youngest generation as well as of the system in which the widely understood aid and support is organized.

Our special gratitude should be expressed to all the engaged in the birth of this new issue of "Problems of Education, Rehabilitation and Socialization of the Disabled". We would also like to express our thanks to the reviewers for their expert contribution, valuable comments and inspiration to further scientific work.

Sylvia Wrona, Szymon Godawa

Ogólne informacje dla autorów oraz przebieg i zasady procedury recenzowania

Czasopismo „Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych” jest wydawnictwem ukazującym się nieprzerwanie od 2007 roku. Podejmowana tematyka obejmuje rozprawy naukowe oraz doniesienia z badań ściśle związane z zagadnieniami edukacji, rehabilitacji i socjalizacji osób niepełnosprawnych. Ma ona integrować wiedzę o niepełnosprawności oraz prezentować badania dotyczące rozwoju rehabilitacji, edukacji i funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych z różnych dyscyplin naukowych (między innymi: pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii, fizjoterapii, socjologii).

1. Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa (preferencyjna).
2. Redakcja przyjmuje teksty oryginalne, których treść nie była dotąd publikowana, z podziałem na prace: naukowe / pogładowe / doniesienia z badań / kazuistyczne / list do redakcji / recenzje.
3. Prace naukowe publikowane są w językach: polskim, słowackim, czeskim, niemieckim i angielskim, z wymogiem obowiązkowych streszczeń w językach polskim i angielskim.
4. Teksty do publikacji można nadsyłać drogą elektroniczną lub pocztą tradycyjną (na adres Redakcji) obowiązkowo z dołączoną wersją elektroniczną artykułu.
5. Wstępnej kwalifikacji nadesłanych tekstów dokonuje Zespół Redakcyjny, który poddaje ocenie merytoryczną zgodność treści z profilem tematycznym tomu, formalne warunki określone dla tekstów naukowych, a także dostosowanie tekstu do wymogów edytorskich.
6. Inne teksty, niebędące artykułami naukowymi, takie jak recenzje, komunikaty, polemiki, nie podlegają procedurze recenzowania, a o ich publikacji decyduje Zespół Redakcyjny.
7. Redakcja informuje autorów o dopuszczeniu tekstu do recenzji w osobnej wiadomości. Autor może tekst wycofać wyłącznie przed przekazaniem go do recenzji wydawniczej. Redakcja po wstępnej weryfikacji nie odsyła tekstów, które nie spełniają warunków formalnych i nie informuje o tym fakcie autorów.
8. Teksty wstępnie przyjęte do publikacji podlegają ocenie dwóch niezależnych recenzentów zgodnie z zasadą *double-blind review*. Szczegółowe zasady procedury recenzowania zostały opracowane na podstawie wytycznych ministerialnych oraz *Kodeksu pracownika naukowego*, przygotowanego przez

Komisję do spraw Etyki w Nauce PAN, uchwalonego przez Zgromadzenie Ogólne PAN 13 grudnia 2012 r.

9. Zespół Redakcyjny informuje autorów o treści recenzji i prosi o ustosunkowanie się do nich, po czym podejmuje decyzję o dopuszczeniu lub niedopuszczeniu tekstu do publikacji. Redakcja ma prawo do skracania i korekty wydawniczej nadesłanych tekstów. Na tym etapie procedury wydawniczej autor ma obowiązek przesłać pisemne oświadczenie o oryginalności tekstu na adres Redakcji lub wydawnictwa.
10. Lista recenzentów prezentowana jest w ostatnim tomie (numerze) dla danego roku, a także znajduje się na stronie internetowej.
11. Archiwalne numery czasopisma oraz wszelkie szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej www.problemy.edukacji.us.edu.pl.

Zespół Redakcyjny

Adres Redakcji:

Redakcja Czasopisma

„Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych”

ul. Bielska 62, pok. 250

43-400 Cieszyn

tel. +48 33 8546200

e-mail: problemy.edukacji@us.edu.pl

Redakcja tekstów polskich
Danuta Pustówka

Redakcja tekstów angielskich
Gabriela Davis

Redakcja tekstów słowackich
Marta Buczek

Redakcja tekstu czeskiego
Dominika Malska

Projekt okładki
Anna Gawryś

Korekta
Joanna Szewczyk

Łamanie
Grażyna Kołbasa

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2391-9973
(wersja drukowana)
ISSN 2449-6855
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 50 + 35 egz. Ark. druk. 8.
Ark wyd. 9. Papier offset. kl. III, 90 g.
Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: "TOTEM.COM.PL Sp. z o.o." Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław
